

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС АДМІНІСТРАТИВНИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ АВІАЦІЙНОГО ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ

ADMINISTRATIVE LAW STATUS OF ADMINISTRATIVE BODIES IN THE FIELD OF PUBLIC ADMINISTRATION OF AVIATION TRANSPORT IN UKRAINE

Пригладь В.В., аспірант

Київський університет інтелектуальної власності та права

ORCID ID: 0009-0007-8337-5076

В статті розкрито адміністративно-правовий статус адміністративних органів у сфері публічного адміністрування авіаційного транспорту в Україні як ключовий елемент забезпечення реалізації авіаційної політики та безпеки авіаційної діяльності. Здійснено комплексний аналіз поняття, структури та особливостей адміністративно-правового статусу органів, що здійснюють публічне управління в авіаційній сфері. Доведено, що зазначений статус характеризується системою встановлених законом повноважень, завдань, прав та обов'язків, на основі яких органи забезпечують формування, реалізацію, регулювання, контроль та нагляд у сфері авіаційного транспорту. Визначено, що особливістю адміністративно-правового статусу цих органів є організаційно-структурна оформленість як юридичних осіб публічного права, наявність внутрішньої регламентації, встановлення порядку взаємодії з іншими суб'єктами та реалізація владних повноважень у формі прийняття нормативно-правових актів, стандартів, приписів, сертифікаційних та ліцензійних рішень, а також застосування адміністративно-примусових заходів. Обґрунтовано, що важливою рисою їхнього статусу є відповідальність за законність, обґрунтованість і ефективність рішень як на національному, так і на міжнародному рівні. Підкреслено, що адміністративні органи авіаційної галузі України активно інтегровані у міжнародну авіаційну систему через участь у роботі ICAO, ЄС, ECAC, Євроконтролю, здійснення гармонізації національного авіаційного законодавства зі світовими стандартами. На основі узагальнення повноважень Кабінету Міністрів України, Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної авіаційної служби України, Національного бюро з розслідування авіаційних подій та державного підприємства «Укראерорух» обґрунтовано, що їх адміністративно-правовий статус спрямований на забезпечення належного рівня авіаційної безпеки, стабільного функціонування авіаційної системи та реалізацію публічних інтересів у сфері авіаційного транспорту.

Ключові слова: адміністративні обов'язки, адміністративні права, адміністративний орган, авіація, авіаційна політика, безпека, державна служба, повноваження, публічне адміністрування, публічний орган, транспорт, відповідальність.

The article reveals the administrative and legal status of administrative bodies in the field of public administration of air transport in Ukraine as a key element for ensuring the implementation of aviation policy and the safety of aviation activities. A comprehensive analysis of the concept, structure, and features of the administrative and legal status of bodies that carry out public governance in the aviation sector is provided. It is proven that this status is characterized by a system of powers, tasks, rights, and duties established by law, based on which these bodies ensure the formation, implementation, regulation, control, and supervision of air transport activities. It is determined that a distinctive feature of the administrative and legal status of these bodies is their organizational and structural formalization as legal entities of public law, the presence of internal regulations, the establishment of procedures for interaction with other subjects, and the exercise of authoritative powers in the form of adopting regulatory acts, standards, orders, certification and licensing decisions, as well as applying administrative enforcement measures. It is substantiated that an important feature of their status is responsibility for the legality, validity, and effectiveness of decisions at both national and international levels. It is emphasized that administrative bodies of Ukraine's aviation sector are actively integrated into the international aviation system through participation in the work of ICAO, the EU, ECAC, Eurocontrol, and through the harmonization of national aviation legislation with global standards. Based on the generalization of the powers of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Ministry for Communities, Territories and Infrastructure Development, the Ministry of Defense of Ukraine, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the State Aviation Service of Ukraine, the National Bureau for the Investigation of Aviation Accidents, and the state enterprise "UkSATSE", it is substantiated that their administrative and legal status is aimed at ensuring an adequate level of aviation safety, the stable functioning of the aviation system, and the realization of public interests in the field of air transport.

Key words: administrative body, administrative duties, administrative powers, aviation, aviation policy, authority, civil service, competence, public administration, public authority, responsibility, transport.

Вступ. Актуальність наукового аналізу адміністративно-правового статусу адміністративних органів у сфері публічного адміністрування авіаційного транспорту в Україні обумовлена масштабними трансформаціями, які відбулися у зв'язку з повномасштабною збройною агресією російської федерації. Від початку вторгнення практично повністю припинено цивільний авіаційний рух, а авіаційна сфера набула виразно оборонного та безпекового характеру. Саме в цих умовах особливої ваги набули питання функціонування адміністративних органів, що забезпечують координацію, безпеку та ефективність авіаційної системи України, зокрема через інтеграцію цивільного і військового сегментів авіаційного транспорту та посилення адміністративно-контрольних функцій.

Ситуація актуалізується тим, що Україна залишається послідовною у своїх євроатлантичних прагненнях, активно гармонізуючи авіаційне законодавство та стандарти публічного адміністрування з міжнародними, передусім європейськими, вимогами та практиками. Участь у роботі ICAO, ECAC, Євроконтролю та прагнення до набуття повноправного членства в Європейському Союзі

вимагають від українських адміністративних органів здатності швидко адаптувати свої адміністративно-правові статуси, налагодити ефективну взаємодію з міжнародними структурами, забезпечити підзвітність, прозорість та відповідність нормам авіаційної безпеки.

У контексті майбутньої відбудови України після війни та відновлення транспортних сполучень, включно з авіаційними, питання ефективного публічного адміністрування авіаційного транспорту набуває стратегічного значення. Для стійкого економічного розвитку та задоволення суспільних потреб у мобільності, забезпечення логістичних коридорів, гуманітарних, оборонних та комерційних перевезень потрібна модернізація та оновлення адміністративно-правового статусу відповідних органів. Це вимагає належного наукового осмислення та обґрунтування їхніх функцій, повноважень, взаємодії з національними та міжнародними структурами у сфері авіаційного транспорту.

Огляд останніх досліджень. До певних аспектів публічного адміністрування авіаційного транспорту в Україні звертали свою увагу вітчизняні вчені, М. Алек-

сійчук, А. Берlach, О. Буханевич, Ю. Битяк, В. Галуцько, Р. Герасимов, Н. Гришина, О. Гулак, П. Діхтієвський, Є. Дояр, О. Золотар, Н. Коваленко, В. Ковальов, А. Кравцов, Ю. Краснова, О. Лавренюва, І. Литвин, В. Макаруч, О. Петришин, В. Пригладь, А. Пухтецька, О. Ситников, Ю. Слюсаренко, С. Стеценко, О.І. Сиройд, А. Філіппов, О. Хороманська та ін. Проте, вони свої зусилля зосереджували не безпосередньо на предметі нашого аналізу, а на більш загальних чи спеціальних викликах.

Виклад основних положень. Згідно з великим тлумачним словником сучасної української мови «статус» – це визначене законом чи суспільною практикою становище особи, організації або групи в певній системі відносин. У правовому сенсі статус відображає юридичне положення громадян, органів державної влади, об'єднань та міжнародних організацій. У соціології під статусом розуміють місце індивіда чи соціальної групи в структурі суспільства, що визначається їхніми правами, обов'язками, престижем і роллю стосовно інших членів соціуму [1].

У науковій літературі І. Литвин визначає правовий статус як системний правовий феномен, що виражає закріплені в законодавстві та гарантовані державою права, свободи, обов'язки й юридичну відповідальність особи, яка бере участь у суспільних правовідносинах. Правовий статус, на його думку, не зводиться лише до формального переліку норм, а є динамічною категорією, яка забезпечує реальну інтеграцію особи в систему суспільних відносин через можливість реалізації й захисту своїх прав та виконання покладених обов'язків [2]. В інших наших наукових працях ми довели що авіаційний транспорт у контексті публічного адміністрування відіграє ключову роль у міжнародній логістиці, економіці та безпеці, забезпечуючи ефективне перевезення пасажирів і вантажів. Його публічне адміністрування охоплює регулювання діяльності авіаперевізників, організацію роботи інфраструктурних об'єктів, контроль за відповідністю міжнародним стандартам, екологічні ініціативи та впровадження інновацій [3].

Найбільш повно зміст аналізовані нами категорії, на наш погляд з'ясував В. Макаруч, який з посиланням на інших вчених, доводить, що правовий статус особи є однією з ключових категорій теоретико-правової науки, що активно застосовується у правотворчості та правозастосуванні. У своїх дослідженнях він узагальнює наукові підходи до визначення цієї категорії. Зокрема, виокремлює чотири основні напрями у тлумаченні поняття [4].

В юридичній літературі з адміністративного права існують певні тенденції до розкриття адміністративно-правового статусу. Ю. Битяк зазначає, що правовий статус керівника органу державної служби є системою закріплених законодавством правових характеристик, які визначають його місце у системі органів виконавчої влади, завдання, права, обов'язки, компетенцію, функції, форми та методи управлінської діяльності. На думку великого вченого у галузі адміністративного права, цей статус включає як загальні елементи адміністративно-правового статусу органів державної влади, так і специфічні ознаки, пов'язані з організацією внутрішньої структури, кадровою політикою, здійсненням контрольних повноважень та представницьких функцій [5, с. 389–392].

М. Алексійчук, розкриває, адміністративно-правовий статус державного органу, зокрема міського чи районного органу внутрішніх справ, розглядається як комплекс прав і обов'язків, компетенції та організаційно-структурних характеристик, які визначають його місце, роль та функції в системі органів виконавчої влади [6]. На думку Ж. Самосуд, адміністративно-правовий статус публічного органу включає комплекс взаємопов'язаних елементів. Його основу складають завдання (функції), компетенція та відповідальність адміністративного органу. Завдання

визначають основні напрями діяльності органу, пов'язані із забезпеченням реалізації державної політики у конкретній сфері публічного адміністрування. Компетенція охоплює сукупність прав і обов'язків (повноважень), наданих адміністративному органу для виконання його завдань та ефективного здійснення управлінської діяльності [7]. О. Лавренюва доводить, що адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади є складною правовою конструкцією, яка охоплює чотири ключові блоки: цільовий, структурно-організаційний, компетенційний та блок форм і методів діяльності [8].

Отже, узагальнюючи наукові підходи (Ю. Битяк, М. Алексійчук, Ж. Самосуд, О. Лавренюва) та застосовуючи методи аналізу й синтезу, можна дійти важливих висновків щодо природи адміністративно-правового статусу в публічному адмініструванні. Згідно з якими адміністративно-правовий статус не є однорідним, він може бути як індивідуальним – що притаманний посадовій особі публічного органу (керівнику, службовцю тощо), так і організаційно-інституційним – який характеризує юридичну особу публічного права (орган, службу, установу, агентство тощо) або її відокремлені структурні підрозділи. У виключних випадках, за наявності публічних функцій, адміністративно-правовий статус може бути притаманний навіть державним підприємствам, які наділені владними чи адміністративно-регулятивними повноваженнями.

До основних адміністративних органів, що здійснюють системне та комплексне публічне адміністрування авіаційного транспорту в Україні, належать: Кабінет Міністрів України – вищий орган виконавчої влади, який формує цілісну та ефективну державну політику у сфері авіації. Він затверджує нормативно-правові акти, що визначають правові засади функціонування авіаційного транспорту, спрямовує його розвиток і забезпечує узгодженість дій органів виконавчої влади в цій галузі. Саме завдяки діяльності Кабінету Міністрів забезпечується стабільність і прогнозованість авіаційної політики держави. Уряд України здійснює публічне адміністрування щодо формування та реалізації державної політики у галузі транспорту, зокрема авіаційного, шляхом визначення основних напрямів і забезпечення реалізації державної політики у сферах транспорту, транспортної інфраструктури та поштового зв'язку [9]. Наприклад, у межах здійснення публічного адміністрування транспортної галузі Кабінет Міністрів України у Програмі діяльності, затвердженій 29 вересня 2019 року та схваленій Верховною Радою України, визначав комплекс заходів, спрямованих на розвиток цивільної авіації. Уряд поставив за мету забезпечити частіше та доступніше використання авіаційного транспорту громадянами, що передбачало зниження середньої вартості авіаквитків, суттєве зростання пасажиропотоку та вантажоперевезень, а також значне підвищення мобільності населення [10].

Отже, Кабінет Міністрів України виступає вищим органом у системі виконавчої влади, що здійснює публічне адміністрування у сфері авіаційного транспорту шляхом формування державної політики, визначення стратегічних пріоритетів, затвердження нормативно-правових актів та регулювання діяльності транспортної системи держави, включаючи авіацію; забезпечує розроблення загальнодержавних програм і стратегій розвитку, гармонізацію авіаційного законодавства з міжнародними стандартами, організацію контролю за безпекою транспортних перевезень, сертифікацією, ліцензуванням, експлуатацією та функціонуванням авіаційної інфраструктури.

Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України – ключовий орган, відповідальний за формування та реалізацію державної політики у сфері цивільної авіації. Міністерство забезпечує належне нормативно-правове регулювання, створюючи дієву правову базу для безпечного та конкурентоспроможного функ-

ціонування авіаційного ринку. Міністерство, у сфері авіаційної галузі здійснює повноваження, пов'язані як із формуванням, так і з реалізацією державної політики. Воно забезпечує розроблення концепцій, стратегій і програм розвитку авіаційної галузі, визначає пріоритети та основні напрями державної політики, готує проекти законів, підзаконних актів і державних цільових програм, сприяє розвитку цивільної авіації, авіаційного транспорту та інфраструктури. Наприклад, в межах реалізації завдань з публічного адміністрування Міністерство розвитку громад та територій України визначило критерії для ідентифікації підприємств авіаційного транспорту, що мають важливе значення для національної економіки в особливий період [11].

Отже, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України виступає центральним органом виконавчої влади, що здійснює публічне адміністрування у сфері цивільної авіації, формує та реалізує державну авіаційну політику, забезпечує нормативно-правове регулювання авіаційної діяльності, розробляє концепції, стратегії, програми розвитку галузі та визначає пріоритети державної політики в авіаційному секторі.

Міністерство оборони України здійснює публічне адміністрування у сфері авіації шляхом формування та реалізації державної політики щодо використання повітряного простору та забезпечення його безпеки, регулює питання державної авіації, координує діяльність у межах об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху, здійснює сертифікаційні та дозвільні процедури щодо авіаційних об'єктів і персоналу, проводить державний нагляд за технічною безпекою авіаційної діяльності, контролює якість авіаційної техніки [12]. Так Наказ Міністерства оборони України № 343 встановлює нормативно-правову основу організації та здійснення інженерно-авіаційного забезпечення (ІАЗ) державної авіації України, що є ключовою складовою технічного забезпечення бойової підготовки, бойових дій і спеціальних завдань [13].

Отже, Міністерство оборони України (МОУ) здійснює публічне адміністрування у сфері державної авіації, реалізуючи державну політику щодо використання повітряного простору та забезпечення його безпеки, організації й регулювання діяльності державної авіації, сертифікації та ліцензування авіаційної техніки, об'єктів та персоналу, контролю технічного стану авіаційної техніки та дотримання вимог безпеки польотів, а також координує функціонування об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху України.

Державна авіаційна служба України (Державіаслужба) – спеціально уповноважений орган виконавчої влади, що здійснює суворий нагляд, контроль та сертифікацію у сфері цивільної авіації. Її діяльність спрямована на забезпечення високого рівня безпеки авіаційної діяльності, відповідності національних стандартів міжнародним вимогам та на запобігання авіаційним інцидентам і катастрофам. Державною авіаційною службою організуються об'єктивні та незалежні розслідування авіаційних подій, що дає змогу своєчасно усувати виявлені недоліки та підвищувати рівень авіаційної безпеки. Вона є центральним органом виконавчої влади, що реалізує публічне адміністрування в сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України. Наприклад, 5 лютого 2020 року Державною авіаційною службою України було прийнято Авіаційні правила України «Правила сертифікації служб авіаційної безпеки суб'єктів авіаційної діяльності», якими встановлено правові та організаційні засади сертифікації служб авіаційної безпеки як інструмент публічного адміністрування авіаційного транспорту [14].

У сфері міжнародного співробітництва Державіаслужба представляє Україну в ІКАО та інших авіаційних організаціях, забезпечує гармонізацію законодавства

України з міжнародними та європейськими нормами. Крім того, вона координує діяльність з питань авіаційної безпеки, сертифікації персоналу, інфраструктури та повітряних суден, видає авіаційні дозволи, здійснює управління авіаційними реєстрами та контролює дотримання ліцензійних умов [15].

Отже, Державна авіаційна служба України є спеціально уповноваженим органом виконавчої влади, що здійснює публічне адміністрування у сфері цивільної авіації, забезпечуючи формування та реалізацію державної авіаційної політики, координацію та регулювання діяльності авіаційних суб'єктів, контроль безпеки польотів, сертифікацію та ліцензування, розроблення та впровадження авіаційних правил, стандартів та стратегій розвитку цивільної авіації; відповідає за організацію, планування та контроль використання повітряного простору України, здійснює державний нагляд за авіаційною, екологічною та технічною безпекою, контролює дотримання вимог законодавства у сфері авіації.

Державне підприємство «Укрерорух» – стратегічно важливий суб'єкт авіаційної галузі, який забезпечує безперервне, безпечне та надійне аеронавігаційне обслуговування повітряного руху в єдиному повітряному просторі України. Підприємство виконує комплекс завдань з організації повітряного руху, включаючи розроблення схем повітряних трас, управління повітряним простором, здійснення оперативного контролю за потоками повітряних суден, координацію польотів як національних, так і іноземних авіакомпаній, а також моніторинг і реагування на надзвичайні ситуації в повітрі. Система публічного адміністрування Укрероруху ґрунтується на стратегічному плануванні та реалізації проєктів модернізації аеронавігаційної системи із залученням міжнародних партнерів, забезпеченні сертифікації та стандартизації відповідно до національних і міжнародних норм, підтриманні відкритості та підзвітності через публічні комунікації, організації безперервної підготовки персоналу, впровадженні антикризових рішень для стійкості системи, розвитку міжнародного співробітництва та участі в об'єднаній цивільно-військовій системі організації повітряного руху України [16].

Отже, Державне підприємство «Укрерорух» здійснює публічне адміністрування у сфері організації повітряного руху, наділене повноваженнями з планування, організації та безпечного забезпечення аеронавігаційного обслуговування у повітряному просторі України, включаючи розроблення схем повітряних трас, управління повітряним простором, оперативний контроль за повітряним рухом, координацію діяльності національних та іноземних авіакомпаній, забезпечення взаємодії з органами військового управління, організацію пошуково-рятувальних робіт, а також виконання міжнародних зобов'язань у межах участі в Євроконтролі, ІКАО, ЕСАС та інших організаціях.

Національне бюро з розслідування авіаційних подій проводить незалежні розслідування авіаційних інцидентів та аварій з метою підвищення рівня безпеки польотів [17]. Наприклад, Технічне розслідування катастрофи літака Ан-2 (бортовий знак UR-33642) було розпочато Національним бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами 10 грудня 2020 року за фактом авіаційної події, що мала місце 9 грудня 2020 року поблизу с. Золота Слобода, Тернопільської області [18].

Отже, Національне бюро з розслідування авіаційних подій здійснює публічне адміністрування у сфері авіаційного транспорту шляхом незалежного технічного розслідування авіаційних інцидентів та аварій з метою підвищення рівня авіаційної безпеки, наділене повноваженнями щодо збору та аналізу інформації про обставини, причини й фактори, що призвели до авіаційної події, складання остаточних звітів, формування рекомендацій для уповноважених органів та учасників авіацій-

ної діяльності, контролю за виконанням рекомендацій, а також співпраці з міжнародними організаціями та уповноваженими органами інших держав у сфері розслідування авіаційних подій.

Міністерство внутрішніх справ України здійснює нагляд за правоохоронною діяльністю в авіаційній галузі, забезпечує авіаційну безпеку та реагує на надзвичайні ситуації. Зокрема забезпечує функціонування та розвиток єдиної системи авіаційної безпеки та цивільного захисту в діяльності Національної поліції, Адміністрації Держприкордонслужби, ДСНС та Національної гвардії [19]. Наприклад, після катастрофи, що сталася 18 січня 2023 року в місті Бровари та призвела до загибелі керівництва Міністерства внутрішніх справ України, МВС провело комплексну реформу системи безпеки польотів своїх авіаційних підрозділів [20].

Отже, Міністерство внутрішніх справ України наділене повноваженнями у сфері публічного адміністрування державного авіаційного транспорту, що полягають у здійсненні нагляду за правоохоронною діяльністю в авіаційній галузі, забезпеченні авіаційної безпеки, організації реагування на надзвичайні ситуації, формуванні та реалізації політики з функціонування та розвитку єдиної системи авіаційної безпеки і цивільного захисту для Національної поліції, Державної прикордонної служби, ДСНС та Національної гвардії України, встановленні стандартів підготовки авіаційного персоналу, контролі за плануванням, організації та виконанням польотів, допуском авіаційної техніки до експлуатації.

Висновки. Все вище визначне дає можливість узагальнити наступні особливості адміністративно-правовий статус адміністративних органів у сфері публічного адміністрування авіаційного транспорту в Україні

– кожен адміністративний орган має закріплені в законодавстві функції, завдання, права та обов'язки щодо формування, реалізації, регулювання, контролю чи нагляду в авіаційній сфері (КМУ, Мінінфраструктури, Міноборони, Державіаслужба, МВС, Укрерорух та інші).

– вони діють як самостійні суб'єкти публічного права, мають організаційну побудову, внутрішню регламентацію (положення, структуру, підрозділи) і виступають сторонами адміністративних правовідносин.

– уповноважені приймати обов'язкові для виконання рішення, акти, встановлювати правила, норми, видавати дозволи, ліцензії, сертифікати, здійснювати нагляд, контроль, а також застосовувати адміністративно-примусові заходи.

– несуть відповідальність за законність, обґрунтованість і ефективність своїх рішень, дій та бездіяльності як у внутрішньодержавному, так і в міжнародному авіаційному співтоваристві.

– є інтегрованими у міжнародну авіаційну систему через участь в ICAO, ECAC, Євроконтролі, виконують вимоги міжнародних договорів, забезпечують гармонізацію авіаційного законодавства України зі світовими стандартами.

Отже, адміністративно-правовий статус адміністративних органів у сфері публічного адміністрування авіаційного транспорту в Україні характеризується юридичним закріпленням повноважень і компетенції, організаційно-структурною оформленістю як суб'єктів публічного права, наявністю владних адміністративних розпорядчих, сервісних та виконавчих повноважень щодо регулювання, контролю та нагляду, а також спрямованістю на забезпечення публічних інтересів і інтеграцію у міжнародну авіаційну систему відповідно до глобальних стандартів авіаційної безпеки та регулювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статус. Великий тлумачний словник сучасної української мови. 2024. URL: <https://vtssum.wdbk.org/%D1%81%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%81>
2. Литвин І. Сутність та поняття правового статусу. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/pdf>
3. Пригладь В. Щодо предмету наукового аналізу публічного адміністрування авіаційного транспорту в Україні. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Публічне адміністрування в сфері охорони здоров'я в умовах пандемії COVID-19: національний та міжнародний досвід». Академія админістративно-правових наук. 2020. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/Pryhlad-V.pdf>
4. Макаручук В. Поняття «правовий статус особи» в теоретично-правовій літературі. *Право.ua*. 2015. № 3. С. 18–22. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNANU/1740/3/Poniattia_pravov.pdf
5. Битяк Ю. Адміністративне право України. Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
6. Алексійчук М. Адміністративно-правовий статус міського, районного органу внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ, 2009. 40 с.
7. Самосуд Ж. Адміністративно-правовий статус адміністративних органів публічного адміністрування забезпечення прав і законних інтересів підприємців: порівняльний аналіз (Україна, Польща, Чехія). *Право та публічне адміністрування*. 2024. № 1. С. 445–450. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.63>
8. Лавренова О. Адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2014. 20 с.
9. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII (у редакції від 24 грудня 2024 року). *Законодавство України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
10. Програма діяльності Кабінету Міністрів України визначені заходи для подальшого розвитку цивільної авіації. Державіаслужба України. 2019. URL: <https://avia.gov.ua/programoyu-diyalnosti-kabinetu-ministriv-ukrayini-viznacheni-zahodi-dlya-podalshogo-rozvitku-tsilivnoi-aviatsiyi/>
11. Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад та територій України: постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 р. № 460 (у редакції від 1 січня 2025 р.). *Законодавство України*. 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-%D0%BF>
12. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України: постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 року № 671 (у редакції постанови КМУ від 19 жовтня 2016 року № 730). *Урядовий кур'єр*. 10 грудня 2014 р. № 230
13. Про затвердження Правил інженерно-авіаційного забезпечення державної авіації України: Наказ Міністерства оборони України від 5 липня 2016 року № 343 (у редакції від 18 квітня 2023 року). *Законодавство України*. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1101-16>
14. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила сертифікації служб авіаційної безпеки суб'єктів авіаційної діяльності»: Наказ Державної авіаційної служби України від 5 лютого 2020 року № 218. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 травня 2020 року за № 458/34741. *Законодавство України*. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0458-20>
15. Про затвердження Положення про Державну авіаційну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2014 року № 520. *Законодавство України*. 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/520-2014-n>
16. Укрерорух модернізує системи керування повітряним рухом. Міністерство інфраструктури України. 2020. URL: <http://mtu.gov.ua/news/31769.html>
17. Про затвердження Положення про Національне бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами: наказ Міністерства інфраструктури України від 13 лютого 2020 року № 57. *Законодавство України*. 2020. URL: https://mtu.gov.ua/files/Dok_NORMATUVKA/57.pdf
18. Остаточний звіт за результатами розслідування катастрофи літака Ан-2 UR-33642 біля с. Золота Слобода, Тернопільської області. Національне бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами. 2022. URL: <https://nbaai.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/ur-33642.pdf>
19. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. *Урядовий кур'єр*. 6 листопада 2015 року. № 207
20. Після катастрофи у Броварах МВС змінило систему безпеки польотів своїх гелікоптерів. *Главком*. 2023. URL: <https://glavcom.ua/country/incidents/pislya-aviakatastrofi-u-brovarakh-mvs-zminilo-sistemu-bezpeki-polotiv-svoijkh-helikopteriv-959169.html>